

lyek tematikájukban és formájukban egyszerre tartják fenn és szüntetik meg a történelmet. Egyrészt tényeket közölnek (a kurzivált részek forrásanyagokból és tanulmányokból származnak), másrészt líraiak (az előszónál erőteljesebben stilizáltak és ritmizáltak, olykor belső rímelésű, viszonylag szabályosan váltakozó sorokból állnak).

Enzensberger a „tragikus progresszió” (Gottfried Benn), valamint a „kultúra” és a „barbárság” összefonódásának (Walter Benjamin) gondolatán keresztül jut el a haladás történetének kritikai bemutatásához. A portrékból összeálló mozaik így azt sugallja, hogy a modernség meghatározó jegyeinek tekintett mechanizált technikai vívmányok és társadalmi változások az emberi szabadság korlátozásával csak a haladás hamis illúzióját nyújthatják.

Bartha Judit – Weiss János

M A R N O J Á N O S

Télen, déltájban

*A szája édes volt és szőrös,
mint a málna. És annak örült,
erre emlékszem, vagy ha nem is
annyira, de annyira, de annyira,
hogy kergetőzünk az asztal körül,
rajta fehér köntös, frottírból,
rajtam szűk pantalló, szégyelltem.
Mindent szégyelltem, amit viseltem.
Kacagott, a haja még vizes,
mert még mindig törülközőben.
Akkor ott állt az anyja az ajtóban,
én már egy hokedlin, törökülésben,
az udvaron koszos hó, belepve
szürke és fekete pernyével.
Mennem kell, mondtam, csikordítva
a hokedlit a kövön, mint a fogam,
ha nem megy valami sehogy álmomban,
s faroltam kifelé a konyhából,
ki a sárguló hóba, görnyedten.*

Esik magától

*Borús napunkon ne essék ma
szó a halálról. Esik magától
odakint éppen eléggé, szemerkél.
Van, aki vérben forgó szemmel áll
a dupla ablaktáblája mögött,
s mintha számlálna, gügyög, vagy számlálja
némán, mit lehet tudni, az időt
talán, mely csak nem múlik, csak bűzlik.
Halálról ne, mert az csörömpöl
a dalban, mely különben lágyan szól,
ha megvan. Isten irgalmazzon
valamennyiünknek, kik nézünk
egy filmet, vagy akik látszanak benne,
egyszer takarva egymást, egyszer kitakarva,
s lám, összetörve, és látszatra össze-
vissza menve. Vagy menten odaveszve.*

Művészet

*Az asszony mosolyog, idegen,
muszáj mosolyognia, nem volna
helyes penge szájjal állnia
a kút mellett, ahova kéredzkedett
vizet venni, tekintettel a tűző
Napra, vagy magában a koszos tűz-
helyre odahaza. Nagy kontya parázsló vörös,
festheti valakinek. Művészet
tíz percen keresztül támaszték
nélkül egy helyben állva mosolyogni.
A gyermekei, hallani a faluban,
minden éjjel dermedt főzeléket esznek,
és délben kezdenek ébredezni.*

Tarhonya

*Megint egy másvalaki, és megint
egy másnap. Nyelem a port, melyet
kévékre bontva tár fel az ablakon
bevágó télvégi Nap fénye – most
szól be anyám a fürdőszobából,
hogy tarhonyalevest kapunk ebédre,
„Tarhonyaleves a bölcsödéből,
tarhonyaleves – énekli –, miért is ne.”
Anyám hangjától elalélek.
Mindamellet olykor nem tudom őt
hova tenni magamban utólag,
a láncdohányos, fess, falusi védőnőt,
hogy mért kellett a torkát kifüstölnie,
vagy miről beszélek, futólag.
Fürdőruhában szörnyen festett,
mögötte lucskos égbolt, feslett,
mint akinek örökre púp a hátán,
hogy anyának és nem a Liuságához
illő koloratúrszopránnak született.
Vagy csontvázznak inkább, ami a végén
lett, valami sértésből, belőle,
s amiért egy éven keresztül koplalt,
mígnem egy éjjel, a húgom mesélte,
hogy csak hagyta fogni a kezét
békében, s a hidegség ébresztette
a húgomat, arra, hogy csontváznyi
anyánkat már nem gyötörte a lélek.*